

kerkelijk orgaan.³¹ De ministeriële dispositie had blijkbaar haar geldigheid verloren. Ook blijkt uit sommige stukken de behoefte aan een snellere informatie-voorziening dan met een maandblad mogelijk is. Verder valt op dat vanaf 1840 het aantal kerkelijke bladen snel toeneemt. De markt voor tijdschriften was groeiende, en vele uitgevers zagen mogelijkheden voor de uitbouw van hun onderneming. Tenslotte kan gedacht worden aan de rol die Mensinga hierin heeft gespeeld. Hij was in kerkelijk Nederland een opvallende figuur. Zijn ongemakkelijke karakter, scherpe pen en vrijzinnige kritiek brachten hem in een zeker isolement.³² Een nieuw blad zou de synode verlossen van de *Boekzaal* met zijn stoffige imago, van Mensinga, en, in geval van een weekblad, van een te trage informatiestroom.

5. Synodale handelingen van 1848

De zaak kwam in de voorjaarsvergadering van de ASC aan de orde, en op 22 en 23 mei werd het advies van de eerder benoemde Verwey en Wildschut behandeld.³³ Deze commissie bepleitte de uitgave van een eigen kerkelijk weekblad, waarvan de zuivere opbrengst ten goede zou komen aan de predikants-weduwen. De redactie zou moeten bestaan uit drie Amsterdamse predikanten.³⁴ Dit advies werd overgenomen en via het verslag van de ASC aan de synode voorgelegd, echter zonder de mededeling over de te vormen redactie. De synodevergadering besprak het voorstel op 17 juli en 19 augustus 1848, maar kon niet tot een besluit komen. Er werd een commissie benoemd bestaande uit de heren prof. dr. H.J. Royaards, Wildschut (vice-president van de

31. Over de verhouding kerk en overheid in die jaren zie men A.J.Rasker, *De Nederlandse Hervormde Kerk vanaf 1795. Haar geschiedenis en theologie in de negentiende en twintigste eeuw* (Kampen 1974) 155-156 en J.Th. de Visser, *Kerk en staat I-III* (Leiden z.j. = 1926-1927), aldaar III, 334-419. Het verdient overigens aanbeveling dat de invloed van het ministerie van eredienst op de synodale besluitvorming grondig wordt onderzocht. Een eerste verkenning rond het hier behandelde thema leverde weinig gegevens op. Na een grondig onderzoek kan het beeld zich echter wijzen.

32. Zie S.B.J. Zilverberg, 'Johannes Aletta Marinus Mensinga', in: *BLGNP* II, 322-324. Van 1834-1850 was hij predikant te Sijbekarspel, daarna werd hij (remonstrants) predikant te Friedrichstadt a.d. Eider. In de *Boekzaal* leverde hij overigens weinig scherpe boekbesprekingen.

33. Zie *Geschreven handelingen ASC*, ARA II, archief NHK, Algemene synode, 398, d.d. 27 oktober 1847, en d.d. 22 en 23 mei 1848.

34. Wildschut was predikant te Amsterdam. Hij had goede connecties met het *Maandschrift voor den beschaafden stand*, een blad dat door de ring Amsterdam werd uitgegeven. De uitgever van dit blad, Joh. van der Hey, zal later een rol gaan spelen.